

*Янковець Т. М., к.е.н., доцент
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

ВПЛИВ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕСУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах ринку здійснення підприємницької діяльності ототожнюють з веденням бізнесу. Підприємницька діяльність – це по суті господарська діяльність, яка спрямована на отримання прибутку. Прибуток, у свою чергу, є власним джерелом розвитку бізнесу, тому одним з важливих завдань підприємства є пошук шляхів його підвищення. Ефективність підприємницької діяльності залежить від ефективності складових видів господарської діяльності підприємства, а саме операційної, інвестиційної, фінансової. Для промислових підприємств саме операційна діяльність є основною і саме від операційної діяльності дані підприємства отримують найбільшу частку прибутку у загальному його розмірі.

Проблема підвищення ефективності праці працівників підприємства, задіяних у здійсненні його операційної діяльності полягає у досягненні поставлених цілей з мінімальними витратами праці.

Узагальнюючим показником ефективності використання трудового потенціалу підприємства є продуктивність праці, що характеризує співвідношення результатів та витрат праці. Кожне підприємство характеризується певним рівнем продуктивності праці, який може зростати або знижуватися під впливом різноманітних екстенсивних та інтенсивних чинників, а також техніко-технологічного стану виробництва [1, с. 18].

Продуктивність праці є динамічним показником ефективності операційної діяльності підприємства. Для зростання даного показника важливо не лише враховувати вплив чинників внутрішнього і зовнішнього середовища, а звернути увагу на пошук невиявлених резервів його зростання. Це обумовлюється тим, що зростання продуктивності праці за рахунок екстенсивних та інтенсивних чинників має чіткі межі застосування.

Рівень екстенсивного використання праці показує міру її продуктивного використання та тривалість протягом робочого дня за незмінності інших характеристик. Чим повніше використовується робочий час, чим менше простоїв та інших втрат робочого часу, тим вищий рівень продуктивності праці. Але при цьому є законодавчі обмеження стосовно тривалості робочого дня та робочого тижня.

Інтенсивність праці характеризує міру її напруженості й визначається кількістю фізичної та розумової енергії людини, витраченої за одиницю часу. Підвищення інтенсивності праці також має межі, а саме фізіологічні та психічні можливості людського організму. Нормальна інтенсивність праці означає таку витрату життєвої енергії людини протягом робочого часу, яку можна повністю відновити до початку наступного робочого дня за реально доступної для цієї

людини якості харчування, медичного обслуговування, використання вільного часу тощо [1; 2].

Резервами зростання продуктивності праці є невикористані можливості економії витрат праці, які виникають внаслідок дій тих чи інших чинників. Загалом резерви зростання продуктивності праці можливо об'єднати у три групи:

- 1) матеріально-технічні – невикористані можливості застосування більш ефективних засобів виробництва;
- 2) соціально-економічні – невикористані можливості підвищення якості використовуюваного трудового потенціалу;
- 3) організаційно-економічні – невикористані можливості вдосконалення поєднання робочої сили із засобами виробництва.

Суттєвий вплив на виявлення резервів зростання продуктивності праці має організація процесу виробництва, яка крім знаходження більш досконалих форм та систем управління виробництвом включає пошук раціональних прийомів виконання операцій. Наукова організація праці охоплює значні резерви підвищення ефективності праці з мінімальними додатковими матеріальними витратами. Значний вплив має максимальне використання діючих потужностей, диверсифікація виробництва, скорочення втрат робочого часу.

Існує залежність між відсотковою зміною продуктивності праці та відсотковою зміною витрат часу – трудомісткості: зростання продуктивності праці на 1% призводить до зменшення витрат часу менше, ніж на 1%. І навпаки, зменшення витрат часу на 1% призводить до зростання продуктивності праці більше, ніж на 1%. Тобто, пошук резервів зменшення витрат часу на виконання операцій як структурних одиниць операційних процесів є одним з найбільш дієвих шляхів у підвищенні продуктивності праці та ефективності операційної діяльності підприємства.

Одним з ключових елементів управління операційною діяльністю підприємства є нормування праці. Витрати праці є визначальними для розрахунку виробничої потужності підприємства та його структурних підрозділів, є основою планування чисельності персоналу, продуктивності праці та розрахунку розмірів оплати праці [3].

Важливими елементами витрат праці є норми часу, норми виробітку, норми чисельності та норми обслуговування. Незалежно від виду елемента, який використовується під час нормування витрат праці, насправді нормуються витрати робочого часу на виконання тієї чи іншої роботи, а вибір норми залежить від зручності та простоти її використання, а також від виду операційного процесу.

Так, норми часу на виконання операцій зрозумілі, зручні та прості у використанні, зазвичай достатньо точні, тому є найбільш популярними та широко використовуються у світі для нормування праці основних операційних (виробничих) процесів.

Основним об'єктом нормування є робочий час – тривалість робочої зміни,

яка має складну структуру і включає нормований та ненормований час. До нормованого часу включається час на виконання роботи та регламентовані перерви. Ненормований час – це нерегламентовані перерви, які викликані простоями у зв'язку з організаційно-технічними проблемами та порушенням дисципліни.

Нормований час на виконання роботи включає підготовчо-завершальний час, час на обслуговування робочого місця та оперативний час, який витрачається безпосередньо на виконання операцій в процесі виробництва продукції. Оперативний час, у свою чергу, включає основний та допоміжний час. Наприклад, в умовах швейного виробництва основний час – це час, який витрачається на виконання технологічних операцій основного виробництва – розкрою та пошиття одягу. Допоміжний час – це час на виконання дій, які створюють умови для виконання основних операцій – заміна ниток, заміна шпульок, заміна голок, обрив ниток, розв'язати та зав'язати пачку деталей та інше.

Усі види витрат часу, крім нерегламентованих перерв, включаються у склад норм та враховуються під час розрахунку трудомісткості операцій та продукції. Для розрахунку норм основного часу ручних, ручних механізованих та машинно-ручних операцій в основному швейному виробництві застосовується метод нормування трудових процесів – хронометраж.

Часто під час нормування витрат часу на підприємствах основна увага приділяється оперативному часу, при цьому іншим витратам часу приділяється менше уваги. Це вважається грубою помилкою, оскільки оперативний час залежно від характеру нормованої роботи, може складати 50-60% від загальних витрат часу [3]. Тому 40-50% робочого часу – це той резерв зменшення витрат та відповідно зростання продуктивності праці, на який слід звертати увагу керівникам виробництва. Для уточнення допоміжного часу у складі оперативного часу основного швейного виробництва, а також підготовчо-завершального часу, часу на обслуговування робочих місць та часу на регламентовані перерви доцільно застосовувати метод нормування трудових процесів – фотографію робочого дня.

Розглядаючи виробничі цехи як центри витрат для підприємства, зростання продуктивності праці – це прямий шлях до зниження операційних витрат та підвищення ефективності операційної діяльності підприємства.

Література:

1. Погорелова Т. О. Аналіз факторів, які впливають на ефективність праці персоналу підприємства / Т. О. Погорелова // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Економічні науки. – № 27 (1199), 2016. – С. 17-21.
2. Ільєнко Р. В. Вплив мотивації персоналу на підвищення рівня продуктивності праці [Текст] / Р. В. Ільєнко, Д. В. Губенко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – № 1(5), 2016. – С. 58-62.
3. Лучанинов С. Нормирование труда: просто о серьезном [Електронний ресурс] / С. Лучанинов // HR-Portal. Сообщество и публикации. – Режим доступа: <http://hr-portal.ru/article/normirovanie-truda-prosto-o-sereznom>.